

În atenția

Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale

Domnului George Turtoi, secretar de stat

Doamna Daniela Rebeaga, director, Direcția Programare

Agencia de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit

Doamnei Ecaterina Rosu, director, Direcția Coordonare Programe

Domnului Bobe Iulian, director, Direcția Asistență tehnică și LEADER

Ministerul Fondurilor Europene

Domnului ministru Eugen Teodorovici

Doamnei Mihaela Toader, director general, Direcția Programare

Vineri, 30 mai 2014

Patrimoniul în cadrul Programului Național pentru Dezvoltare Rurală 2014-2020

Contribuții ale unor organizații și specialiști din domeniul patrimoniului pe marginea documentului în consultare publică – varianta martie 2013

Stimate doamnă / Stimate domn,

În contextul programării fondurilor europene nerambursabile pentru perioada 2014-2020 prin intermediul Programului Național pentru Dezvoltare Rurală, o serie de organizații și specialiști din domeniul patrimoniului vă transmitem o serie de propuneri pentru a fi discutate și integrate în textul documentului PNDR 2014-2020.

Propunerile sunt formulate pentru a susține un ansamblu de activități concrete și eficiente de protejare, promovare și valorificare a patrimoniului de interes local din zonele rurale. Considerăm că prin protejarea și valorificarea patrimoniului din zonele rurale ne asigurăm nu doar continuitatea identităților locale, regionale și naționale a României, dar putem contribui cu adevărat la folosirea durabilă a resurselor pentru dezvoltare – obiectiv european al Politicii de coeziune pentru 2020 - dar și pentru o economie locală diversificată, inclusiv prin sectorul cultural.

Observațiile noastre privesc natura patrimoniului finanțabil, solicitanții eligibili și tipul de intervenție asupra patrimoniului. Cu privire la prima mențiune, citind documentul, observăm că în descrierea aspectelor concrete legate de finanțarea patrimoniului se are în vedere doar patrimoniul construit sau așezămintele monahale fără a exista vreo referire la patrimoniul mobil, colecții, patrimoniul imaterial, patrimoniul natural. În legătură cu cel de-al doilea punct, nu se prevede eligibilitate intervențiilor pentru proiecte de valorificare a patrimoniului de interes local din mediul rural pentru perioada 2014-2020.

Considerăm că această situație este în contradicție cu ceea ce rezultă din prezentarea evaluării situației din mediul rural, a analizei SWOT, a identificării nevoilor și descrierii strategiei din documentul PNDR 2014-2020. Cu alte cuvinte, deși se susține importanța patrimoniului cu cele trei componente majore - patrimoniul material, imaterial și natural - la descrierea propriu-zisă a submăsurii specifice patrimoniului: **Submăsura 7.6. Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural** sunt prezentate foarte limitativ cheltuielile eligibile și doar pentru patrimoniul construit.

De asemenea, în ce privește (lipsa) eligibilității acțiunilor de valorificare a patrimoniului, amintim faptul că în cazul patrimoniului cultural din grupa A – interes național -, a celui din grupa B din mediul urban și a patrimoniului UNESCO, care se finanțează dintr-un fond distinct – FEDR - se sprijină prin Programul Operațional Regional 2014-2020 restaurarea, protejarea dar și valorificarea patrimoniului. În schimb, în propunerea pentru PNDR 2014-2020 prin FEADR se propune exclusiv investiția pentru “păstrare, conservare și renovare” fără a continua cu posibile inițiative de valorificare a acestuia.

În această situație, propunerile pe care vi le supunem atenției sunt:

1. Considerăm necesară introducerea unui capitol care să clarifice diversele forme ale patrimoniului de interes local din mediul rural, cu atenție la folosirea terminologiei contemporane relevante, care semnifică noi realități în domeniu, cum ar fi: zonă/arie protejată, peisaj cultural, mediu istoric, parc natural, etc. Solicităm includerea drept eligibile la finanțări în noul PNDR 2014-2020 toate formele de patrimoniu existent în mediul rural:

- construit (obiective de patrimoniu de clasă B din spațiul rural);
- mobil (colecții, obiecte artizanale, obiecte meșteșugărești, de gospodărie, articole de îmbrăcăminte, accesorii vestimentare , decorațiuni etc);
- imaterial;
- natural.

2. Propunem considerarea drept eligibile a proiectelor de **valorificare** a patrimoniului cultural și natural în toate formele acestora și a **educației prin patrimoniu**, cât și a ONG-urilor drept promotori/solicitanți de fonduri din PNDR 2014-2020 drept eligibili pentru astfel de proiecte.

Considerăm că prin valorificare nu trebuie înțelese doar activitățile și măsurile turistice, ci o gamă mai largă de acțiuni, precum evenimente culturale, expoziții, festivaluri, școli de vară, ateliere, seminarii, tabere tematice, activități de refuncționalizare a spațiilor, crearea de spații de lucru pentru diverse activități, cercetări și strategii pentru strategii de refuncționalizare a spațiilor, cu scopuri diverse, de la repunerea în uz a obiectivelor de patrimoniu din mediul rural cu scop muzeistic, comunitar, la cunoașterea și protejarea patrimoniului local, competitivitate economică, coeziune socială, educație și beneficii economice. De asemenea, considerăm necesară recunoașterea voluntariatului pentru patrimoniu drept un mecanism eficient de conservare și protejare a patrimoniului testat în toate țările Uniunii Europene și cu experiențe semnificative și în România.

3. Propunem ca așezămintele monahale să fie eligibile doar dacă sunt obiective de patrimoniu, în caz contrar înțelegându-se că orice așezământ monahal poate accesa aceste fonduri dedicate patrimoniului.

Vă trimitem în continuare o analiză pe text a celor enunțate mai sus, pentru a ne susține observațiile și propunerile. Faptul că în cadrul analizei generale se susține importanței unei viziuni complexe asupra intervenției de patrimoniu, atât cultural cât și natural, ne dă speranța că se va reuși armonizarea măsurilor efective propuse cu această viziune pozitivă asupra rolului patrimoniului de interes din mediul rural pentru societate, economie și comunități.

Vă stăm la dispoziție pentru întrebări:

Raluca Pop, raluca.pop@m3culture.ro, 0744.399.767

Bogdan Alto, bogdan.alto@gmail.com,

Semnează

Caroline Fernolend, vice-președinte, Mihai Eminescu Trust

Virgil Ștefan Nițulescu, director, Muzeul Național al Țăranului Român

Ana Iuga, etnolog, Muzeul Național al Țăranului Român

Șerban Sturdza, vice-președinte Fundația Pro Patrimoniul

Raluca Munteanu, membru în consiliile științifice ale Parcului Național Piatra Craiului și sitului Natura 2000 Nordul Gorjului de Vest

Eugen Vaida, președinte, Asociația Monumentum și Rețeaua Colecțiilor și Muzeelor Etnografice Sătești Particulare din România

Bogdan Iancu, membru în consiliul director, Societatea de Antropologie Culturală din România

Ovidiu Daneș, președinte, Fundația DALA

Luiza Zamora, istoric de artă, Asociația 37

Vera Marin, președinte, ATU - Asociația pentru Tranziția Urbană

Călin Rus, director, Institutul Intercultural din Timișoara

Corina Răceanu, coordonator de proiecte, Institutul Intercultural din Timișoara

Raluca Pop, președinte al Asociației MetruCub – resurse pentru cultură

Bogdan Alto, partener proiecte culturale

Situația finanțărilor pentru patrimoniul rural în noul PNDR 2014-2020

Analiză pe textul documentului transmis comisiei de către MADR, versiunea martie 2014, <http://www.madr.ro/ro/programare-2014-2020-pndr.html>, secțiunea "documente de programare"

Vă supunem atenției următoarea situație a finanțărilor patrimoniului din mediul rural, prin fondurile europene, în noul PNDR 2014 - 2020.

Astfel, regăsim următoarele situații:

1. La pagina 14 din capitolul **Calitatea vieții în zonele rurale**, se menționează că patrimoniul cultural material și imaterial reprezintă o importantă sursă de dezvoltare locală. De asemenea este specificat faptul că "În mediul rural românesc, accesul locuitorilor din sate și comune la cultură este limitat, comparativ cu accesul celor din mediul urban".

2. La pagina 15 din capitolul **Dezvoltare și guvernare locală**, se menționează că "Muzeele, așezămintele culturale, bibliotecile, cinematografele, radioul, televiziunea și internetul sunt căi de transmitere și conservare ale patrimoniului cultural"

3. La pagina 24, capitolul **Puncte tari - Situația socio-economică a mediului rural**, este din nou prezent și "Patrimoniul cultural material și imaterial și patrimoniul natural bogat și divers".

4. La pagina 27, capitolul **Oportunități - Situația socio-economică a mediului rural**, se menționează "Continuarea sprijinului financiar pentru protejarea, conservarea și valorificarea resurselor locale (moștenire culturală, patrimoniu natural) ca bază pentru o dezvoltare rurală sustenabilă."

5. La pagina 58, subcapitolul **23 Patrimoniu local conservat**, care face parte din capitolul **4.2 Identificarea nevoilor**, sunt prezentate:

Priorități/Domenii de intervenție acoperite:

Prioritatea 6 / Domeniul de intervenție 6b

Obiective orizontale acoperite: Inovare

Descrierea nevoii:

"Satele românești reprezintă importante centre culturale, adăpostind un bogat patrimoniu și un mod de viață bazat pe valori tradiționale. Totuși, nevoia ca satele românești să utilizeze cu succes aceste resurse unice în avantajul economic al populației nu este valorificată suficient. Cu toate că tradițiile și obiceiurile sunt influențate de poziția geografică a zonei și de prezența resurselor naturale, identitatea culturală nu este definită doar de simpla lor amplasare. Păstrarea și conservarea moștenirii rurale sunt esențiale pentru dezvoltarea turismului rural, etno-folcloric, cultural, ecologic, gastronomic, etc., reprezentând o posibilitate de promovare a satelor românești cu efect pozitiv pentru populația locală. Este nevoie de integrarea acțiunilor care să contribuie la promovarea și conservarea tradițiilor locale prin intermediul strategiilor de dezvoltare locală în vederea conservării moștenirii rurale."

*Cu toate acestea și fără a susține cele specificate mai sus din documente, **realitatea finanțărilor eligibile, din cadrul submăsurii specifice patrimoniului, exprimă altceva, foarte restrictiv, trunchiat, răpind orice șansă a proiectelor culturale de amploare, integrate, coerente, esențiale pentru dezvoltarea culturală a spațiului rural:***

Chiar dacă în prezentarea evaluării, analizei SWOT, identificării nevoilor și descrierii strategiei (precum am arătat în paragrafele de mai sus, extrase din document), se susține patrimoniul cu cele trei componente majore, patrimoniul material, imaterial și natural, la descrierea propriu-zisă a submăsurii specifice patrimoniului:

Submăsura 7.6. Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural (pagina 191) sunt prezentate limitativ cheltuielile eligibile și doar pentru patrimoniul construit:

"Descrierea acțiunii:

Această sub-măsură va oferi sprijin financiar pentru protejarea obiectivelor de patrimoniu cultural de interes local, inclusiv așezăminte monahale. Investițiile vor avea un impact pozitiv asupra turismului local și vor ajuta la stimularea dezvoltării mediului de afaceri local.

Sprijinirea conservării patrimoniului local și a tradițiilor are drept scop stimularea activităților de turism rural, dezvoltarea mărcilor locale, precum și menținerea tradițiilor și a moștenirii spirituale contribuind astfel la atractivitatea zonelor rurale.

Tipul sprijinului:

În cadrul sub-măsurii, sprijinul va fi acordat investițiilor corporale și necorporale pentru :

- Restaurarea, conservarea și accesibilizarea patrimoniului cultural imobil de interes local (clasa B); (6B*)
- Restaurarea, conservarea și accesibilizarea așezămintelor monahale (6B)"

*6B = domeniul de intervenție

Observăm că descrierea acțiunii și sprijinul se acordă doar pentru patrimoniul construit sau pentru așezăminte monahale fără a exista vreo referire la patrimoniul mobil, colecții, patrimoniul imaterial, patrimoniul natural. De asemenea nu există niciun fel de sprijin pentru proiecte de valorificare a patrimoniului.

În continuare sunt prezentate cheltuielile eligibile:

"Cheltuieli eligibile (pag 192):

Cheltuielile eligibile pentru aceste tipuri de investiții sunt limitate la:

- (a) restaurarea și conservarea clădirilor/monumentelor din patrimoniul cultural imobil de interes local de clasa B, inclusiv punerea în conservare a obiectivului prin intervenții de urgență;
- (b) construcția, extinderea și/sau modernizarea drumurilor de acces către așezămintele monahale și/sau obiectivele de patrimoniu de interes local;
- (c) restaurarea, conservarea și /sau dotarea așezămintelor monahale;
- (d) costurile generale în legătură cu cheltuielile prevăzute la literele (a) și (b) și (c) privind onorariile pentru arhitecți, ingineri și consultanți, onorariile pentru consiliere privind durabilitatea economică și de mediu, inclusiv documentații tehnico-economice. "

Precum se observă, din nou, proiectele care vor avea prevăzute obiective și activități ce privesc patrimoniul mobil (de ex: colecții muzeale din zonele rurale), patrimoniul imaterial sau patrimoniul natural vor fi, în actuala formă trimisă comisiei de către minister, neeligibile.

La pagina 320, din același document-fișă trimis comisiei, sunt descrise comparativ acțiunile pe patrimoniu, atât prin FEDR cât și prin FEADR, astfel:

"FEDR va sprijini restaurarea, protecția și valorificarea (prin turism) a patrimoniului UNESCO și a celui cultural național (grupa A), respectiv a patrimoniului cultural local din mediul urban (grupa B).

FEADR va susține investiții asociate cu păstrarea, conservarea și renovarea patrimoniului cultural local din mediul rural."

Precum se observă, prin FEDR, se sprijină restaurarea, protejarea dar și valorificarea patrimoniului în schimb, prin FEADR, se sprijină doar investiții pentru păstrare, conservare și renovare fără a continua cu posibile inițiative de valorificare a acestuia.